

CONSCIÈNCIA D'ARA
Cada dijous.
I la setmana que ve:
Sherin Khankan: dona i imam

Estils

CULTIU INTERIOR Per a l'escriptor Josep Otón, cal atrevir-nos a endinsar-nos en el propi interior per trobar-hi una autèntica espiritualitat que enforteix, serena i guia, animant a afrontar els reptes de tot individu i comunitat.

La fe dels que no tenen fe

Per al filòsof Simon Critchley, per afrontar el dilema de la política i les creences cal revisar la noció de fe

DÍDAC P. LAGARRIGA
BARCELONA

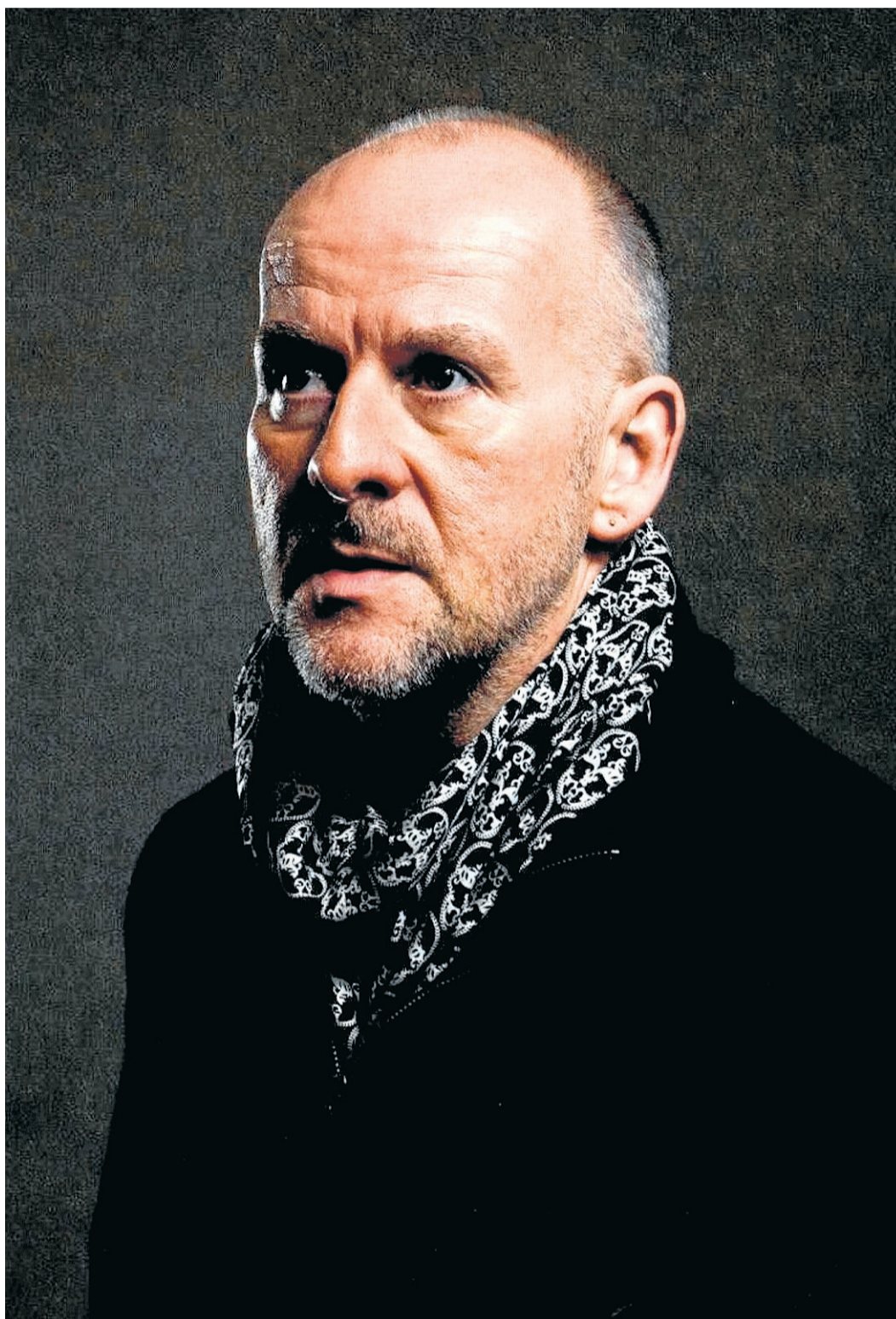
Les paraules serveixen per descriure experiències, però amb el pas del temps la paraula pren tant de pes que ofega l'experiència. Apareix llavors un món emparaulat on tot allò que és més difícil de classificar es descarta: paraules presó que, en lloc de posar-se al servei del que volen descriure, s'apropien del sentit i n'exclouen la resta. *Religió, política, fe...* són experiències difícils d'emmarcar en un únic terme i, per tant, necessitem constància per obrir-les i repensar-les, per dotar-les d'una vivència plural que, sense defugir de la paraula, reflecteixin aquesta diversitat. Amb la paraula comuniquem, però també dessequem, encotillem, frenem la vida. Els diàlegs fructifiquen quan tornem a donar a les paraules un ús adient, conscients de la seva incapacitat per descriure-ho tot.

El filòsof anglès Simon Critchley (1960) s'endinsa en la plenitud de significats lligats a l'experiència concreta, com per exemple en els seus darrers "experiments de teologia política", publicats sota el títol de *La fe de los que no tienen fe* (Trotta), on recorre testimonis heterodoxos, des de sant Pau fins a Oscar Wilde, Rousseau, Kierkegaard, Zizek o Margarida Porete, de l'anarquisme místic a la imperant necessitat d'amor, per parlar-nos d'una qüestió central i actual: el llaç entre religió i política. Un vincle que sovint es veu amb el prisma esbiaixat de paraules empresonades per un sentit restringit, quan en realitat no hi ha oposició, sinó metamorfosi, porositat, impregnació.

L'epicentre de la creença

Com ell explica, la pregunta no és si és possible concebre la política sense la religió, sinó si és possible practicar la política sense religió. "¿Pot arribar a ser eficaç una política que vulgui formar, motivar i mobilitzar el poble o les persones sense una certa dimensió –o fonament– de tipus religiós, sense una certa apel·lació al fet transcendent, a l'extern, a la plenitud o substantiu, o qualsevol altre nom que vulguem donar a aquesta crida? No ho crec –diu Critchley, que afegeix–: Pot un col·lectiu polític mantenir la seva pròpia existència, és a dir, mantenir la seva unitat i identitat, sense un element sagrat, sense religió, sense rituals i sense alguna cosa que només podem anomenar creença? Tampoc ho crec".

Aterrem, doncs, en l'àmbit de la necessària fe dels que diuen no tenir fe. "Més que entendre la moderni-

Retrat del filòsof anglès Simon Critchley. WIKIPEDIA

tat com un procés de secularització –assenyala el filòsof–, defenso la idea que la història de les formes polítiques pot entendre's millor com una sèrie de metamorfosis de la sacralització. És a dir, les formes polítiques –ja sigui la democràcia liberal, el feixisme, el comunisme soviètic, el nacionalsocialisme i totes les demés– han de comprendre's com a noves articulacions i mutacions del sagrat".

Reconèixer aquest transvasament no és paralitzador, sinó estimulador i creatiu: "Si la vida política ha de frenar la fugida cap al cinisme desmotivador, llavors pot ser que necessitem una fe motivadora i au-

Compromís
"La religió no és un inoportú residu premodern en la nostra vida política"

toritzada que no sigui reductible a un context concret però que, al mateix temps, sigui capaç de generar solidaritat en una localitat, una àrea o una regió concretes", comenta. També assegura que, tot i poder-nos alliberar "de l'externalisme limitant de la moralitat convencional, la llei establerta i la metafísica de la religió tradicional, sembla que mai ens alliberarem d'aquella «sòrdida necessitat de viure pels demés» –una expressió d'Oscar Wilde–". Per poder desenvolupar això últim necessitem, segons Critchley, una experiència de fe, "una fe dels que no tenen fe, que és una obertura a l'amor, un amor que consisteix en donar el

que un no posseeix i en rebre allò sobre el que un no té poder". "La fe dels que no tenen fe –afirma– ha de ser un acte col·lectiu d'autocreació en què podríem dir que jo soc el forjador de la meua pròpia ànima i on tots junts ens convertim en forjadors d'ànimes".

Radiografia de la fe

Però ¿què es la fe? Com l'entendem? ¿Podem parlar realment d'una fe dels que no tenen fe? El filòsof anglès, que també és professor a Nova York, on col·labora habitualment a *The New York Times*, creu que hem d'anar més enllà dels marcs externs: "Si la fe necessita estar sostinguda per una mena de seguretat doctrinal llavors la interioritat esdevé exterioritat i es dilueix la vigorosa severitat de la fe". Com explica, la fe no és un estat buit, fix o constant, sostingut en la idea de la llunyania rendibilitat d'una felicitat definitiva en el més enllà, sinó que es tracta d'un compromís que es viu subjectivament amb allò que podem anomenar una demanda infinita, que "requereix una fe en alguna cosa que excedeix el meu poder". Per explicar aquesta demanda infinita recorre a Kierkegaard, per a qui aquesta demanda és una obra d'amor.

"La fe és la proclamació del jo en relació amb una exigència que excedeix la meua capacitat –escriu Critchley al llibre–, una força subjectiva que només troba la seva força per actuar en l'admissió de la pròpia debilitat: el poder impotent de la consciència. La consciència és l'oïda interna que detecta la repetició de la demanda infinita. La seva crida no es rep en un estat de resignació passiva en relació amb el món, sinó en la urgència d'un compromís actiu".

El pensador, que no es considera creient en el sentit tradicional, remarca que en l'àmbit polític "l'esquerra ha cedit amb massa facilitat el terreny religiós a la dreta, però és precisament aquest terreny el que ha de recuperar-se" –perquè és aquí on la fe dels que no tenen fe torna a la seva centralitat– sortint d'una vegada per totes de la falsa oposició religiositat-secularització ("La religió –diu– no és un inoportú residu premodern encara present en la nostra vida política moderna"), per trobar maneres de compromís que beuen d'una mateixa font.

Com conclou, la idea d'una fe dels que no tenen fe és de gran ajut a l'hora d'afrontar el dilema de la política i les creences: "Aquesta experiència de fe no només és compartida per aquells que, des d'una perspectiva d'un credo o d'una confessió concreta, no són creients, sinó que, a més, poden experimentar-la d'una manera exemplar". ■